

Література

1. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. — К.: Вид-во «КНЕУ», 2003. — 326 с.
2. Гец В.М. Інноваційні перспективи України: монографія / В.М. Гец, В.П. Семиноженко. — Харків: Константа, 2006. — 272 с.
3. Канищенко О.Л. Міжнародний маркетинг у діяльності українських підприємств: — К.: Знання, 2007. — 446с.
4. Старостіна А.О. Маркетинг: підручник / А.О. Старостіна, Н.П. Гончарова, Є.В. Крикавський та ін.; за ред. А.О. Старостіної. — К.: Знання, 2009. — 1070 с.
5. The Innovation Imperative in manufacturing [Електронний ресурс] Режим доступу: www.bcg.com.
6. Michael E. Porter and Scott Stern, «National Innovation Capacity,» Chapter 2.2 in Porter, Sachs, Cornelius, McArthur and Schwab, The Global Competitiveness Report 2010-2011, New York, Oxford University Press, 2002, 79 p.
7. Michael R. Czinkota, Pietra Rivoli. International business. — 2nd ed. — Dryden Press, 2011, 658 p.
8. Douglas, Susan P. Global marketing strategy. — McGraw-Hill series in marketing, 2011, 554 p.

Статтю подано до редакції 10.10.2012 р.

УДК 339.5

О.М. Коляда, аспірант
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

СТРАТЕГІЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ТУРЕЧЧИНИ

АНОТАЦІЯ. Розкрито сучасний стан торговельно-економічних відносин України та Туреччини. Визначено можливі наслідки створення зони вільної торгівлі з Туреччиною для України. Виділено перспективні галузі двосторонньої співпраці в умовах функціонування зони вільної торгівлі. Зроблено висновки про доцільність і часові рамки підписання Угоди про вільну торгівлю.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: зона свободной торговли, торгово-экономическое сотрудничество.

АННОТАЦИЯ. Раскрыто современное состояние торгово-экономических отношений Украины и Турции. Определено возможные последствия создания зоны свободной торговли с Турцией для Украины. Выделено перспективные отрасли двустороннего сотрудничества в условиях функционирования зоны свободной торговли. Сделаны выводы о целесообразности и время подписания Соглашения о свободной торговли.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: зона вільної торгівлі, торговельно-економічне співробітництво.
ABSTRACT. Current state of trade and economic relations between Ukraine and Turkey is described. Possible implications of a free trade zone with Turkey to Ukraine are determined. Promising areas of bilateral cooperation in the functioning of a free trade zone are proposed. The conclusions about the feasibility and timing of the signing of the Free Trade Agreement are made.

KEY WORDS: free trade zone, trade-economic cooperation.

Постановка наукової проблеми та її значення. Формування ринкової економіки тісно пов'язано із лібералізацією зовнішньої торгівлі товарами та послугами в рамках зон вільної торгівлі. Слід зазначити, що сфера інтересів сучасних учасників угоди про вільну торгівлю (УВТ) виходить далеко за рамки звичайної торгівлі товарами та послугами і охоплює питання прав інтелектуальної власності, державних закупівель, охорони навколишнього середовища тощо.

Проте варто враховувати, що зона вільної торгівлі не передбачає швидкого та виключно позитивного результату для країн-учасниць, тому завдання держави — розробити ефективну стратегію співпраці в рамках кожної зони вільної торгівлі, учасником якої є Україна, враховуючи специфіку співробітництва з окремо взятим економічним партнером. Це зумовлює актуальність і доцільність наукового обґрунтування створення зони вільної торгівлі між Україною та Туреччиною, а також розробки стратегічних пріоритетів їх економічного співробітництва.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Наукові дослідження окремих аспектів українсько-турецьких відносин здійснюються Національним інститутом стратегічних досліджень при Президенті України [6], проте відсутній глибокий і всеохоплюючий аналіз торговельно-економічного співробітництва, зокрема в рамках зони вільної торгівлі.

Формулювання мети та завдань статті. Лібералізація торгівлі між Україною та Туреччиною повинна здійснюватись поетапно та з максимальною вигодою для нашої держави, тому потрібно чітко визначити стратегічні пріоритети торговельно-економічної співпраці, що є метою цієї статті. Для її реалізації необхідно визначити сучасний стан взаємного співробітництва, розглянути договірну базу взаємодії та запропонувати пріоритетні напрями двосторонньої співпраці.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин Туреччина дедалі інтенсивніше працює над відкриттям стратегічно важливого українського ринку. Цьому сприяють налагоджені багаторічною співпрацею економічні зв'язки, безперервний активний політичний діалог, а також співробітництво в рамках міжнародних і регіональних організацій. Показовими у цих сферах стали комунікація в рамках Організації Чорноморського економічного співробітництва, організатором створення якої виступила Туреччина, а ініціатором перетворення її в міжнародну структуру — Україна, а також підтримка ініціатив один одного в рамках ООН та інших міжнародних організацій [6].

У 2010 році відбувся перехід українсько-турецьких відносин на якісно новий рівень, що пояснюється усвідомленням необхідності розробки нового формату розвитку як двостороннього, так і регіонального співробітництва, пошуком нових ринків збуту продукції й необхідністю розширення зон впливу як у географічному, так і в галузевому вимірах, швидкою зміною ситуації у світі, появою нових регіональних і глобальних гравців, а також виокремленням нових пріоритетів зовнішньополітичного курсу обох держав.

Хоча українська сторона декларує інтерес до багатьох галузей економіки Туреччини, а остання у свою чергу намагається диверсифікувати галузеву структуру кооперації з Україною, проте на разі співпраця у сфері торгівлі залишаєть-

ся найпоказовішою. Туреччина є одним з найважливіших торговельних партнерів України. В структурі зовнішньої торгівлі України вона посідає перше місце з-поміж азійських країн, а також займає друге місце (після Російської Федерації) серед споживачів українських експортних товарів. У торгівлі з Туреччиною Україна має найбільше позитивне сальдо серед усіх своїх зовнішньоторговельних партнерів (табл. 1).

Таблиця 1

**ДИНАМІКА ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ
ТА ТУРЕЧЧИНОЮ У 2007-2012 РР. (МЛРД ДОЛ. США)***

	2007	2008	2009	2010	2011	січень — липень 2012
Товарообіг	4,622	6,583	3,079	4,32	5,23	3,203
Експорт	3,650	4,633	2,127	3,036	3,749	2,197
Імпорт	0,972	1,950	0,952	1,298	1,481	1,006
Сальдо	2,630	2,683	1,174	1,728	2,568	1,191

* Джерело: складено за: [3].

Статистичні дані ілюструють, що у 2008 році товарообіг між Україною та Туреччиною сягнув рекордного показника 6,583 млрд дол. США. Однак, у 2009 році внаслідок світової економічної кризи товарообіг скоротився до 3,079 млрд дол. США. У 2010 році з'явилась позитивна тенденція відновлення досягнутих в 2008 році високих обсягів торгівлі, оскільки обсяг торгівлі товарами склав 4 млрд 324,8 млн дол. США, у 2011 р. — 5 млрд 35 млн дол. США.

Туреччина є другим найбільшим партнером України за обсягами експортних поставок (табл. 2).

Таблиця 2

**НАЙБІЛЬШІ ПАРТНЕРИ УКРАЇНИ ЗА ОБСЯГАМИ
ЕКСПОРТНИХ ПОСТАВОК У СІЧНІ — ЛІПНІ 2012 РОКУ***

Країна	Обсяг експорту з України, тис. дол.
Росія	10 278 860,9
Туреччина	2 197 393,9
Єгипет	1 586 676,5
Польща	1 537 486,1
Казахстан	1 499 674,8

* Джерело: складено за: [3].

Разом з тим, у сімці найбільших партнерів України за обсягами імпорту Туреччина займає останнє місце. Зокрема, у січні—липні 2012 р. Україна імпортувала з Туреччини товарів на суму лише 1006239,1 тис. дол., у той час, коли Росія отримала 15903618,2 тис. дол. і зайняла позицію найбільшого імпортера [3].

Основними товарами українського експорту до Туреччини є сталевий прокат, вугілля, мінеральні добрива та інша продукція хімічної промисловості, а

імпорту з Туреччини — текстиль, продукція машинобудування, побутова хімія, сільськогосподарська продукція [2].

Налагодженню ефективної співпраці у сфері торгівлі та споріднених галузях сприяє досить розвинена договірно-правова база, яка включає 80 міжнародних документів, ключовими з яких є:

- 1) Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Турецькою Республікою від 4 травня 1992 р.;
- 2) Спільний план дій між Кабміном України та Урядом Турецької Республіки з розширеного співробітництва від 2 квітня 2004 р.;
- 3) Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про організацію міжнародного прямого вантажного залізнично-поромного сполучення Україна — Турецька Республіка;
- 4) Протокол між Державною митною службою України та Митним Підсекретаріатом Турецької Республіки про порядок організації інформаційного обміну щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються між Україною та Турецькою Республікою [4].

Водночас, суттєвим стримуючим фактором у розвитку договірно-правової бази є повільні темпи виконання сторонами внутрішньодержавних процедур, необхідних для набуття чинності міжнародними договорами.

Значний внесок України та Туреччини у їх взаємний економічний діалог, стабільно позитивна динаміка показників зовнішньої торгівлі сприяли переходу міждержавної співпраці на якісно вищий рівень. Йдеться про питання створення зони вільної торгівлі між Україною та Турецькою Республікою, яке було ініційовано в рамках засідань Міжурядової українсько-турецької комісії з торговельно-економічного співробітництва у 2007 році. У зв'язку із завершенням процедури набуття Україною членства в СОТ переговорний процес послабився, проте у 2009 році відбулись чергові консультації між делегаціями. Ключовим став 2011 рік, який поклав початок регулярним плідним перемовинам, що на сьогодні дозволяють говорити про можливість підписання Угоди про вільну торгівлю до кінця 2012 року.

Угода повинна узгодити позиції сторін з таких питань: торгівля товарами, торгівля послугами, інвестиції і рух капіталів, правила походження, державні закупівлі, права інтелектуальної власності, врегулювання суперечок, конкуренція, співробітництво в митній справі та спрощення процедур торгівлі.

Особливо актуальною на сьогодні є проблема двостороннього інвестиційного співробітництва України і Туреччини, адже воно перебуває на доволі низькому рівні. Станом на 1 січня 2011 р. сума турецьких інвестицій в Україну складала 150,625 млн дол. США. Їх значна частка спрямована в АР Крим. В Україні діє 601 підприємство з турецькими інвестиціями. На українському ринку найбільш помітні такі провідні турецькі холдинги і компанії, як «Догуш», «Чукурова», «Фіба», «Алтинбаш», «Ербек», «Айсель», «Енка». Турецькі компанії реалізували в Україні 128 масштабних проектів на загальну суму більше 3 млрд дол. США [5]. Найбільші обсяги турецьких інвестицій спрямовані у добувну та переробну промисловість, будівельну сферу, хімічну та нафтохімічну, харчову промисловість, металургію, переробку металів та оптову торгівлю. Прямі інвестиції України в Туреччину за той же період складала 100,8

тис. дол. США. Найпривабливішими галузями для українських інвесторів були переробна промисловість і металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів. На турецькому ринку діють усього 2 спільних підприємства.

Слід зазначити, що офіційні дані є неповними, що обумовлюється конфіденційністю інформації щодо обсягів деяких видів як українських інвестицій в країни світу, так і інвестицій в Україну у відповідності до Закону України «Про державну статистику».

Україна та Туреччина мають намір активізувати двосторонню співпрацю в енергетичній сфері. Перспективними вважаються такі галузі, як транспортування електроенергії, будівництво підземних газосховищ на території Туреччини і також спільного видобутку вуглеводнів. Туреччина готова проводити роботу з інтеграції електромереж чорноморських країн для того, щоб транспортувати електроенергію між країнами. У свою чергу, Україна прагне поглиблення співпраці з Туреччиною в напрямку спільної розвідки та видобутку енергоносіїв [7].

Пріоритетним напрямом реалізації енергетичної стратегії країн вважається участь України в проекті Трансанатолійського газопроводу (Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline Project; TANAP), який простягнеться з Азербайджану зі сходу на захід Туреччини до кордону з Болгарією або Грецією [8].

Функціонування зони вільної торгівлі супроводжуватиметься також посиленням взаємодії у транспортній сфері. Україна та Туреччини вивчають доцільність утворення трансрегіональних транспортних коридорів, які зеднають Східну та Північну Європу з Близьким Сходом і Середньою Азією [1].

У сфері військово-промислового комплексу Туреччина для України становить великий інтерес як ринок збуту національної продукції. Представники українського ВПК беруть участь у перспективних тендерах на поставку танків і озброєння. Зокрема, на сьогодні Туреччину цікавить проект Ан-148. Україна може виступати для Туреччини в якості вигідного альтернативного партнера в ракетно-космічній галузі, в галузях бронетехніки і кораблебудування, у сфері сучасних воєнних технологій [8].

Отже, стратегія торговельно-економічного співробітництва між Україною та Туреччиною повинна містити не лише заходи, пов'язані із лібералізацією двосторонньої торгівлі, але й пріоритетні напрямки співпраці у сферах енергетики, науки та високих технологій, транспорту, військової взаємодії, інвестицій. В умовах глобальної нестабільності диверсифікація каналів постачання товарів і послуг, особливо товарів критичного імпорту, є запорукою зниження чутливості до кон'юнктури світового ринку, ось чому активізація співпраці з Туреччиною набуває дедалі більшого значення.

Література

1. Маркевич К.Л. Стратегія економічного співробітництва України та Туреччини: міжнародний та регіональний вимір [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/./knp147_62-65.pdf
2. Мацегора К. Україна і Туреччина: зближення на всіх напрямках [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/ukrayina-i-turechchina-zblizhennya-na-vsikh-napryam/p/>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/ukr/318.html.
5. Офіційний сайт Посольства України в Турецькій Республіці [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/turkey/ua/5045.htm>
6. Стан та перспективи українсько-турецьких відносин [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/472/>
7. Туреччина готова до швидкого підписання договору про зону вільної торгівлі з Україною [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ipress.ua/news/turechchyna_roklala_oko_na_ukrainu_mriie_pro_zonu_vilnoi_torgivli_ta_spivpratsyu_v_galuzi_energetyky_7838.html
8. Україна і Туреччина обговорили можливість підписання до кінця року угоди про зону вільної торгівлі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.newsru.ua/finance/14sep2012/turtsiia.html>

Статтю подано до редакції 22.10.2012 р.

УДК 330.1

В. І. Кондрашова-Діденко, канд. екон. наук,
доцент кафедри економічної теорії,
Л. В. Діденко, канд. філософ. наук,
доцент кафедри філософії гуманітарних наук,
КНУ імені Тараса Шевченка

ІНТЕЛЕКТНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ КРАЇНОВОГО РОЗВИТКУ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗУВАННЯ СВІТУ

АНОТАЦІЯ. Визначена сутність та особливості інтелектомічної стратегії розвитку країнового суспільства та виробництва.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: особистість, інтелектуально зорієнтована економіка, інтелектоміка, інтелект, знання, стратегія.

АННОТАЦИЯ. Определена сущность и особенности интеллектомической стратегии развития общества и производства страны.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: личность, интеллектуально ориентированная экономика, интеллектомика, интелект, знания, стратегия.

ANNOTATION. The article is devoted to the definition of essence and particularities of intellectonomics strategy of society and country economy.

KEYWORDS: personality, intellect-based economy, intellectonomics, intellect, knowledge, strategy.

Постановка проблеми. Глобалізування світу поглиблюється на сучасному етапі: глобалізуються нині всі країнові суспільства та їх підсистеми (насамперед їх економіки). Глобалізування світу загалом і країнових економік зокрема — складний і суперечливий процес, особливо тепер, коли формуються умови для переходу від індустріальної до постіндустріальної епохи, від індустріального до